

02 เรื่องจากปก
Cover Story

การศึกษา เพื่อความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์

Education for Absolute Human Being

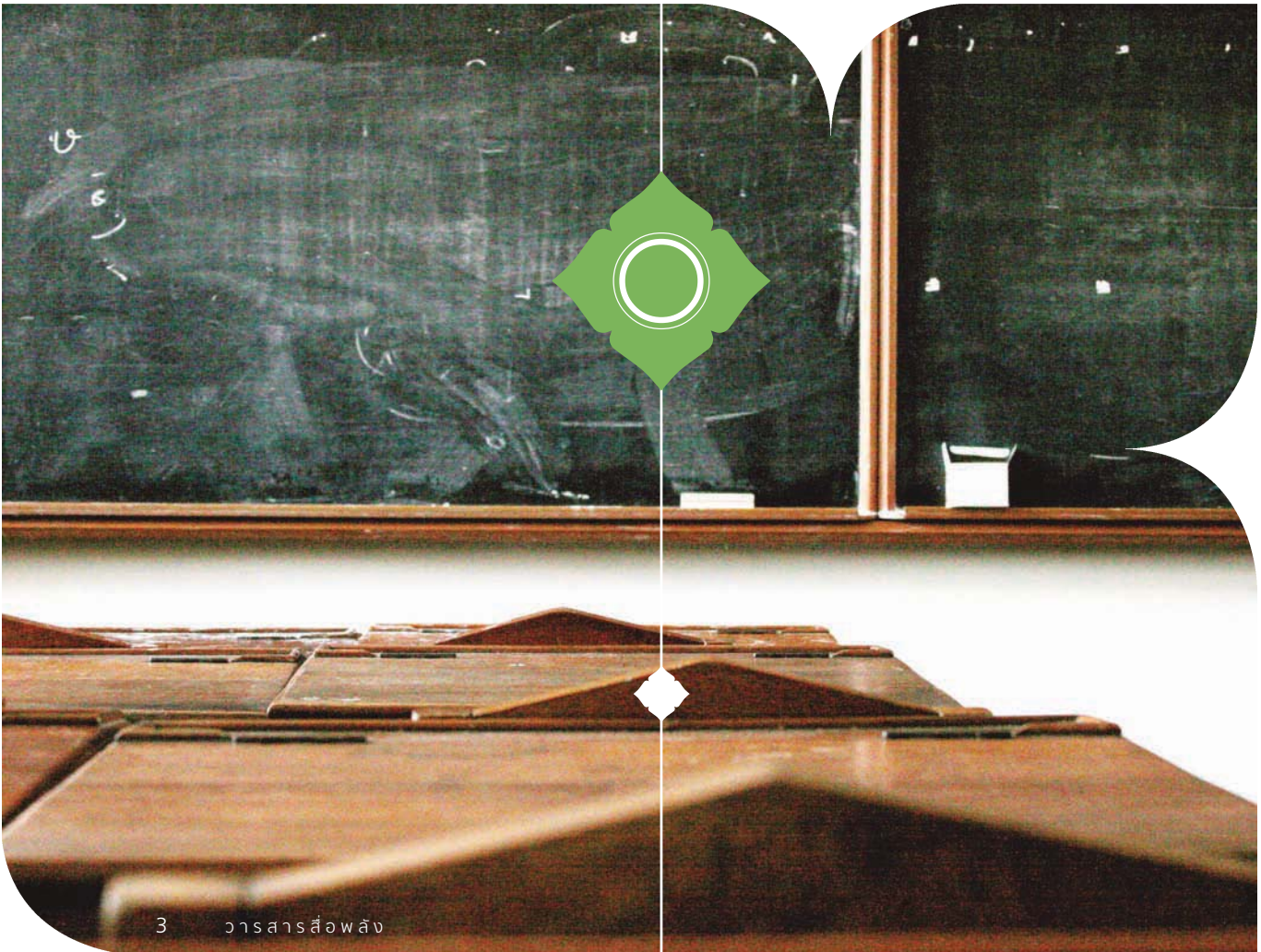
◆ ก่อนหน้าสังคมไทยจะมีระบบการศึกษาภาคบังคับนับจากรัชสมัยพระพุทธเจ้าหลวง ร. 5 วัดหรือสถาบันศาสนาเคยเป็นเสาหลักในการจัดการศึกษาแก่เยาวชนทั้งทางโลกและทางธรรม และแม้เมื่อระบบโรงเรียนและการศึกษาสมัยใหม่ได้เข้ามาแทนที่ จนสถาบันศาสนาหมดหน้าที่ลงเกือบจะสิ้นเชิง วัดและการศึกษาในสถานะสงฆ์ก็ยังคงเป็นที่พึ่งและเป็นทางเลือกแก่การศึกษาของลูกหลานคนยากคนจนอยู่จวบจนทุกวันนี้

Before the compulsory education system was in place during the reign of King Rama V, temples or religious institutions were major pillars in managing education to youths both worldly and Dhamma. And when modern school and education system has come into place, totally wiping away such function of religious institutions, temples and education in monkhood are still educational refuges and alternatives for the poor until now.

ชีวิตของพระภิกษุ
สามเณร เป็นชีวิต
ของการศึกษา
เพื่อพัฒนาพฤติกรรม
(ศีล) ความคิด (สมาธิ)
และอารมณ์ (ปัญญา)

Lives of monks
and novices are
those of education
to develop behavior,
idea, and emotion.

เราคงเข้าใจกันทั่วไปว่า การศึกษาของสงฆ์หมายถึง การศึกษาของนักบวชในพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระภิกษุและสามเณร ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบการศึกษาที่จัดโดยคณะสงฆ์ รวมถึงการศึกษาตามคตินิยมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการศึกษาอนุกระบบ แยกออกจากการศึกษาในสถาบันการศึกษาทั้งหลาย

ในความเป็นจริง สงฆ์หรือสังฆะ คือ ชุมชนของการศึกษาเรียนรู้ที่ยึดถือว่า การศึกษา (สิกขา) เป็นการฝึกฝนอบรมให้มนุษย์พัฒนาแปรเปลี่ยนตนเอง ทั้งในส่วนของพฤติกรรม จิตใจ และอารมณ์ จากความเป็นบุคคลดิบๆเถื่อนๆ (ปุถุชน) ไปเป็นบุคคลผู้ประเสริฐ (อริยบุคคล) ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการบวชก็คือ การศึกษา ชีวิตของพระภิกษุสามเณร เป็นชีวิตของการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม (ศีล) ความคิด (สมาธิ) และอารมณ์ (ปัญญา) สิกขาบทแต่ละบทที่พระภิกษุสามเณรสมาทาน ล้วนเป็นบทเรียนเพื่อการก้าวไปสู่ความเป็นอริยบุคคลตามอริยมรรค เพื่อให้หยั่งเห็นความเป็นอริยสังขต (สิกขาบท) ทุกๆ บท มีเป้าหมายอยู่ที่การกำจัดความโลภ (โลภะ) ความโกรธ (โทสะ) และความหลง (โมหะ) ให้ลดน้อยลง หรือหมดสิ้นไปในที่สุด และพร้อมๆ กันนั้นก็เรียนเพื่อให้เกิดความเสียสละ (จาคะ) ความเอื้ออาทร (เมตตา) และความรู้แจ้งแทงตลอดอารมณ์ในสภาวะธรรมต่างๆ (ปัญญา) เพราะเป็นชีวิตเพื่อการศึกษาเรียนรู้เช่นนี้ สังคมไทยในอดีตจึงมีศรัทธาเชื่อมั่นว่า การบวชเป็นพระภิกษุสามเณร คือ การเรียนรู้เพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ประเพณีการบวชเรียนจึงเกิดขึ้นในสังคมไทย

สืบมา จนกล่าวได้ว่า การบวชเรียนเป็นกระบวนการสร้างพลเมืองของประเทศที่สำคัญที่สุด แต่ปัจจุบัน ไม่เพียงแต่การศึกษาในหมู่สงฆ์ที่มีอยู่จะเป็นการศึกษาที่เลื่อนไหลตามกระแสโลก มิได้เป็นการฝึกฝนอบรมเพื่อกำจัดอกุศลธรรมและเพื่อเจริญกุศลธรรมดังเช่นที่เคยเป็นมา หากแต่การศึกษาของสงฆ์ยังมีปัญหาตั้งแต่ระดับของเป้าหมายเนื้อหาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน ไม่ต่างไปจากปัญหาความล้มเหลวในสถาบันการศึกษาทั่วไป โดยที่การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาตลอด 6 ปี ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกระทั่งไม่เข้าใจว่า การศึกษาของสงฆ์บนฐานพุทธธรรมนี้เป็นเครื่องมืออันพิเศษแก่การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบ ที่จะริ่สร้างจิตสำนึกและคุณภาพใหม่แก่ผู้เรียนได้ ด้วยเนื้อหาและกระบวนการที่ควรจะบูรณาการ หลอมละลายเข้าสู่ทุกสาระวิชาทางโลกได้

**การศึกษาของสงฆ์
บนฐานพุทธธรรมนี้
เป็นเครื่องมือ
อันพิเศษแก่การปฏิรูป
การเรียนรู้ทั้งระบบ**

Generally we understand that Sangha education means education of cleric in Buddhism i.e. monks and novices who are studying in the educational system arranged by Sangha, including Buddhist tradition, the non formal education, which is separated from that in general educational institutions.

Actually, monkhood or Sangha is the community of learning that believes that education is the training to develop man to change himself, in behavior, mind and emotion, from a raw individual to a noble one. Therefore, the goal of ordination is education. Lives of monks and novices are those of education to develop behavior, idea, and emotion. Each study monks and novices undertake is the lesson to step into being a noble person according to the Noble Path to fathom to the Noble Truth. Each study has aimed at reducing or eradicating greed, anger, and delusion. At the same time, it is a lesson to create sacrifice, goodwill, and insight because it is the life to study all these. In the past, Thai society believed that ordination was a learning to be an absolute human being. Ordination tradition has thus been born since and it can be said that ordination is Thailand's most important citizen creation procedure.

However, at present, the existing education of monks not only flows along the world trend and is no longer a training to get rid of unwholesome Dhamma and create the wholesome one as before, but also is problematic from the target, curriculum content and instruction method. This is not different from the failure of general educational institutions. Education reform during the past 6 years has not focused on this and does not understand that education of monks based on Buddhism is a splendid tool for the whole learning reform system to revive new consciousness and quality to learners. Content and processes should be integrated into all worldly subjects.

ระบบการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในยุคสมัยแห่งการปฏิรูปการศึกษา จึงเป็นเหมือนบ้านเก่าๆ ที่ต่อเติม ส่วนใหม่เข้าไปโดยไม่ได้อัดส่วนเก่าที่ทรุดโทรมอยู่ทิ้งไป ทำให้ของเก่าและของใหม่ปะปนกันจนเป็นปัญหาทั้งการศึกษา ในระบบและการศึกษานอกระบบ

การศึกษาในระบบของสงฆ์ หมายถึง การศึกษาที่มีหลักสูตร มีการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งปัจจุบันนี้มีอยู่ 4 ระบบ คือ 1) ปริยัติธรรมแผนกธรรม 2) ปริยัติธรรมแผนกบาลี 3) ปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา และ 4) มหาวิทยาลัยสงฆ์

ในการศึกษาทั้ง 4 ระบบนั้น ปริยัติธรรมแผนกธรรมและปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นระบบการศึกษาแบบเก่า ที่คณะสงฆ์ไทยจัดขึ้นตามจารีตประเพณีที่สืบต่อกันมาหลายร้อยปีแล้ว ส่วนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาและ มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นระบบการศึกษาแบบใหม่ที่จัดขึ้นตามกระแสของการศึกษาทั่วไป

การศึกษาปริยัติธรรมแผนกธรรม หรือที่เรียกว่า “เรียนนักธรรม” เป็นการศึกษาเบื้องต้นของพระภิกษุสามเณร มาแต่โบราณ โดยแบบแผนที่ใช้ในปัจจุบันเป็นรูปแบบตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 เนื้อหาของการเรียนแบ่งการเรียนออกเป็น 3 ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก แต่ละชั้นใช้เวลาเรียน 1 ปี มีการสอบปีละครั้ง หลักสูตรประกอบด้วยเนื้อหาหลัก 4 วิชา คือ วิชาพระพุทธธรรม วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ และวิชาวินัย พระภิกษุสามเณรที่บวชเข้ามาใหม่จะต้องเริ่มการศึกษาแผนกธรรมนี้เป็นลำดับแรก

ส่วนการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาพระพุทธรวจนะ เรียกกันทั่วๆ ไปว่า “เรียนบาลี” แต่เนื่องจากพระบาลีเป็นภาษาขอม การเรียนบาลีจึงเริ่มต้นที่การเรียนภาษาขอม เพื่อให้ได้เข้าใจความหมายของพระพุทธรวจนะ ซึ่งโดยความมุ่งหมายแท้จริงแล้วก็คือ การศึกษาพระพุทธรวจนะให้เข้าใจความหมาย เพื่อจะเข้าถึงแก่นธรรมและปฏิบัติตาม ให้ถูกต้อง แต่มาถึงปัจจุบันดูเหมือนจะเข้าใจกันคลาดเคลื่อนว่า การเรียนบาลีคือการเรียนภาษาขอมครั้นในแนวภาษาศาสตร์ เพื่อให้แปลภาษาได้เป็นสำคัญ ปัจจุบันแบ่งออกเป็นชั้นที่เรียกว่าประโยค มี 9 ประโยค ใช้เวลาเรียนชั้นละ 1 ปี โดยที่ชั้นประโยค 1-2 เรียน 2 ปี แล้วสอบครั้งเดียว ส่วนประโยค 3-9 เรียนชั้นละปี สอบปีละครั้ง ผู้สอบได้แต่ละชั้นจะเรียกว่าผู้สอบได้เปรียญธรรม พระภิกษุผู้สอบผ่านประโยค 3 มีสิทธิใช้คำนำหน้า “พระมหา”

Education of monks based on Buddhism is a splendid tool for the whole.

Educational system of monks and novices in the education reform period is an old house with newly added parts without pulling down the deteriorating parts. New and old parts are so mixed up that they are problems of both system and non-formal education.

Education in the system for monks means the one with curriculum and systematic evaluation. There are currently 4 systems i.e. 1) teaching of Dhamma, 2) teaching of Pali, 3) teaching of grade school education and 4) Sangha University.

In the 4 systems of education, teaching of Dhamma and Pali is the original educational system organized by Thai Sangha according to convention and tradition for hundreds of years. Grade school education and Sangha University are the new one organized in accordance with general education trend.

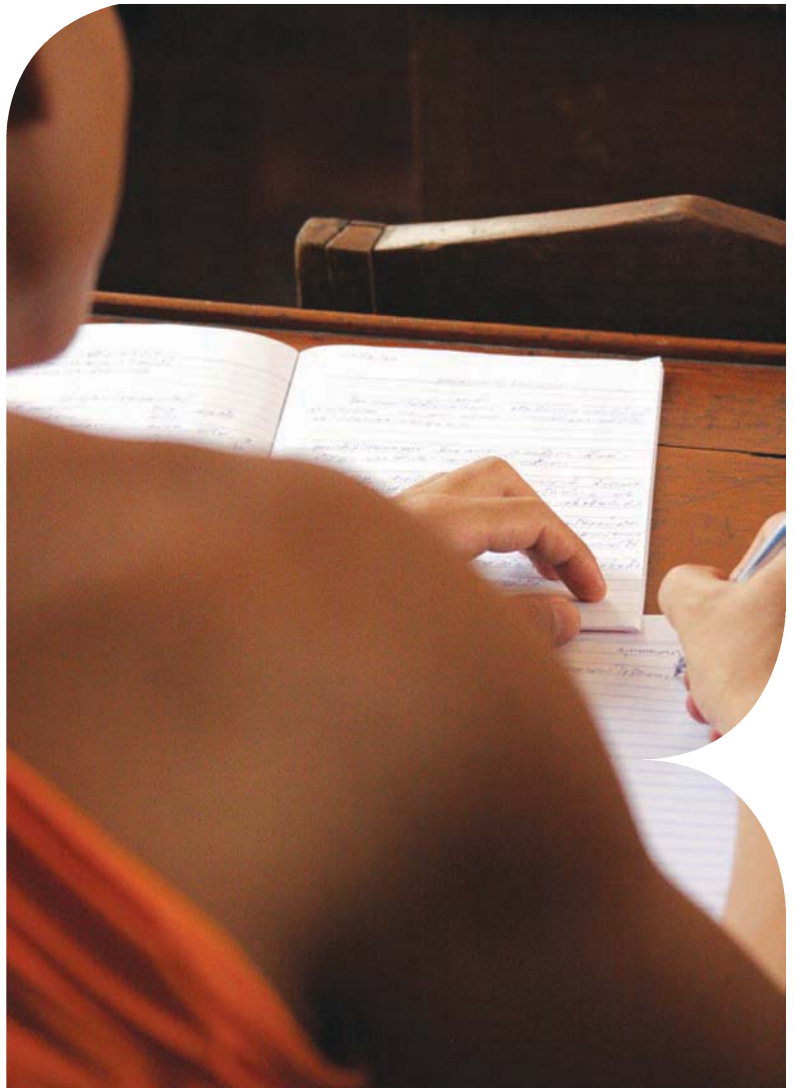
Teaching of Dhamma or “Dhamma scholar study” is the elementary education of monks and novice since the ancient times. The currently used pattern has been in place since King Rama VI. The content is divided into 3 levels i.e. 3rd grade Dhamma scholar, 2nd Dhamma scholar and 1st grade Dhamma scholar. Each level spends 1 year studying with an examination per year. The curriculum is composed of 4 major subjects i.e. Dhamma issues, Dhamma, the Life of the Buddha and the Discipline. Newly ordained monks and novices must start from this level.

Teaching of Pali is the study of the Buddha’s sayings, or generally called “Pali study”. However, as Phra Pali is in Magadha language, the study must start with studying the language first to understand the meaning of the Buddha’s sayings. The real aim is to access the Dhamma core and correctly observe it.

การเรียนรู้บาลีจึงเริ่มต้น
ที่การเรียนรู้ภาษามคร
เพื่อจะได้เข้าใจความหมาย
ของพระพุทธรวณะ ซึ่งโดย
ความมุ่งหมายแท้จริงแล้ว
ก็คือการศึกษาพระพุทธรวณะ
ให้เข้าใจความหมาย
เพื่อจะเข้าถึงแก่นธรรม
และปฏิบัติตามให้ถูกต้อง

Phra Pali is in Magadha language,
the study must start with
studying the language first to
understand the meaning of
the Buddha's sayings. The real
aim is to access the Dhamma
core and correctly observe it.

การศึกษาแผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาแบบใหม่ที่เพิ่งมีขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา โดยที่ การศึกษาแผนกนี้เกิดขึ้นเพราะค่านิยมการศึกษาของประชาชนเปลี่ยนไป วิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก คณะสงฆ์จึงได้จัดให้มีการศึกษาแผนกนี้ขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาวิชาสามัญทั่วไปตามเกณฑ์ของ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลักสูตรที่นำเอาวิชาอักษรและวิชาบาลีมาผสมกับวิชาต่างๆ ในระดับมัธยมศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ การแบ่งชั้นเรียนก็แบ่งตามเกณฑ์ของโรงเรียนทั่วไปเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษา ตอนปลาย 3 ปี เมื่อจบแล้วก็มีศักดิ์และสิทธิเท่ากับจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทุกประการ

ระบบการเรียนของปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานี้เหมือนกับการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทั่วไป ต่างแต่เพียงมีวิชาธรรมวินัย วิชาบาลี วิชากิจสงฆ์ เพิ่มเข้ามา เพื่อให้เหมาะกับนักเรียนที่เป็นพระภิกษุสามเณรเท่านั้น

สำหรับการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา ครั้งแรกในสังคมไทย ปี พ.ศ. 2432 มีการจัดตั้งมหาธาตุวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ ฝ่ายมหานิกาย และในเวลาใกล้เคียงกัน คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายก็มีการจัดตั้งมหามกุฏราชวิทยาลัยขึ้น แต่ ต่อมามีการเปลี่ยนชื่อมหาธาตุวิทยาลัยเป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหามกุฏราชวิทยาลัย เรียกกันทั่วไปว่า “มหาวิทยาลัยสงฆ์” เพราะเป็นการศึกษาในระดับปริญญาตรี ผู้จบการศึกษาจากมหามกุฏราชวิทยาลัย จะได้รับปริญญา ศาสตรบัณฑิตบัณฑิต (ศน.บ.) ขณะที่ผู้จบการศึกษาจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะ ได้รับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) ในระยะแรกๆ ใช้เวลาศึกษานานประมาณ 7-8 ปี ทั้งนี้ เพราะต้องศึกษาวิชาสามัญต่างๆ อันเป็นพื้นฐานของการศึกษาระดับปริญญาตรี เสียก่อน ดังที่มหามกุฏราชวิทยาลัย ต้องจัดหลักสูตรบูรพาศึกษา และเตรียมศาสนศาสตร์ ศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณรผู้ประสงค์จะเข้าศึกษาในระดับศาสนศาสตร์บัณฑิต เหมือนกับที่ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก็ต้องมีบาลีอบรมศึกษาและบาลีเตรียมอุดมศึกษา ให้แก่ผู้ประสงค์จะศึกษา ในระดับพุทธศาสตรบัณฑิต ต่อมาเมื่อมีการศึกษาแผนกสามัญศึกษาของพระภิกษุสามเณรขึ้นแล้ว และผู้สอบได้

Nevertheless, right now, it is incorrectly understood that Pali study is to study Magadha language in linguistic sense to principally translate it. The classes are classified into 9 grades called “prayok”. Each takes 1 year. The 1st and the 2nd grades take 2 years with 1 exam while the 3rd to the 9th grade take 1 year each with 1 exam per year. Those who pass each exam grade will be called Parinnu Dhamma. Those who pass the 3rd grade can use the term “Phra Maha” in front.

Grade school education is the new one originated in 1971. It was emerged because educational values of people changed. A lot of new academic and technology occurred. The Sangha organized this so that monks and novices can study general subjects according to the criteria of the Ministry of Education. The curriculum mixes Dhamma scholar and Pali study with various subjects in the secondary level of the Ministry of Education. The classification is according to general school criteria i.e. 3 years of lower secondary and 3 years of higher secondary. After completing the study, they are equal to finishing higher secondary level.

The learning system of grade school education is similar to the study of general secondary students. The difference is in the subjects of Dhamma Discipline, Pali, and Sangha duties to suit monks and novices.

The Sangha University started in King Rama V when there was the first education reform in Thailand in 1889. Mahathat College was established a high-level educational institution of Mahanikaya Sect Sangha. Almost at the same time, Dhammayutika Sect also established Mahamakut Rajavithyalai. The name of Mahathat College was later changed to Mahachulalongkornrajavidyalaya.

Both Mahachulalongkornrajavidyalaya and Mahamakut Rajavithyalai are generally called “Sangha University” because they provide bachelor degree education. Those who finish from Mahamakut Rajavithyalai will receive Religious Studies Degree while those graduating from Mahachulalongkornrajavidyalaya will receive Buddhism Degree. At first, the study took about 7-8 years because they had to

เปรียบเปรยธรรม 5 ประโยคขึ้นไปถูกรับรองว่า เทียบเท่าการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงทำให้พระภิกษุสามเณรผู้ผ่านการศึกษาดังนั้นมา สามารถเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งได้ โดยไม่ต้องผ่านการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีดังที่เคยมีมาแต่แรกเริ่ม

ดังที่ว่า การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นการศึกษาเลียนแบบมหาวิทยาลัยทั่วไป รูปแบบการศึกษาก็เป็นไปตามรูปแบบของมหาวิทยาลัยทั่วไป เช่น จัดให้มีวิชาเอกต่างๆ ดังเช่นที่มหาวิทยาลัยทั่วไปเขามีกัน มหาวิทยาลัยสงฆ์เลียนแบบมหาวิทยาลัยทางโลกเสียจนกระทั่งว่า เมื่อจบการศึกษาแล้ว ก็มีพิธีประสาทปริญญาเหมือนมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทั่วไป

แท้จริงแล้วการศึกษาของสงฆ์ตามความหมายดั้งเดิม คงไม่สามารถจัดให้เป็นระบบที่แน่ชัดได้ เพราะพระภิกษุสามเณรทุกรูป เมื่อใดที่ยังไม่บรรลุมรรคผลนิพพาน เป็นพระอริยบุคคลขั้นอรหัต ก็ยังต้องเป็นนักศึกษา (เสขบุคคล) อยู่ตลอดเวลา มีแต่พระอรหันต์เท่านั้นที่เป็นผู้จบการศึกษาแล้ว (อเสขบุคคล) ด้วยความเชื่อเช่นนี้ การศึกษาตลอดชีวิตตลอดเวลาของสงฆ์ อันเป็นการศึกษาตามคตินิยมเดิมจึงยังมีอยู่ในชื่อของ “การศึกษาวิปัสสนา”

การศึกษาวิปัสสนาเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่มีการบังคับและไม่มีหลักสูตรตายตัว แต่มีการศึกษาแบบนี้กระจายอยู่ทั่วไปในหมู่สงฆ์ โดยมีตัวครูบาอาจารย์เป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ เมื่อมีพระภิกษุรูปใด สามารถสั่งสอนอบรมให้ลูกศิษย์มีความก้าวหน้าในปฏิบัติธรรมและปฏิบัติธรรมได้ ก็จะมีผู้ไปมอบตัวเป็นศิษย์ ดังตัวอย่างของพระอาจารย์มั่น พระอาจารย์ชา พระอาจารย์พุทธทาส เป็นต้น วัดหรือที่พำนักของพระอาจารย์เหล่านี้ได้กลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยมีตอม็องค์หรือสถาบันใดไปประกาศจัดตั้ง ในปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้แบบนี้มีอยู่ทั่วประเทศและเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ของพระภิกษุสามเณรเท่านั้น หากเป็นศูนย์การเรียนรู้ของฆราวาสและประชาชนทั่วไปด้วย โดยแต่ละสำนักต่างมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไป แต่มีเป้าหมายของการเรียนรู้เหมือนกัน ตรงที่เน้นการฝึกฝนอบรมตนเพื่อให้เกิดคุณงามความดี การศึกษาเรียนรู้

**สังคมได้เรียนรู้
ร่วมกันว่า สังขศึกษา
เป็นเนื้อหาบุญ
อันแยกไม่ออก
จากวิถีวัฒนธรรม
และการศึกษา
ของชาติ**

study general subjects, which are basic to bachelor degree level. Mahamakut Rajavithyalai had to organize preliminary study and pre-religious study for monks and novices who wanted to study in Religious Study Degree while Mahachulalongkornrajavidyalaya must provide Pali training and Pali preparation studies for those who wanted to study in Buddhism Study Degree. Later, with the general education for monks and novices provided and the 5th grade Parinnu Dhamma certified as equivalent to higher secondary level, monks and novices who pass such education can enter into the 4-year bachelor degree of both Sangha Universities without passing lower than bachelor degree as before.

As the study in Sangha University is an imitation of general universities, the pattern also follows suit. For example, there are major subjects. Sangha University also organizes Commencement Ceremony like other general universities.

In fact, Sangha education according to original meaning cannot be definite system because all monks and novices who cannot get enlightened to the Noble Truth to be Arahant (Holy One) are students. Only the Arahant is the graduate. With such a belief, life-long education of Sangha, according to the original tradition, still exists under the name of “meditation study.”

Meditation study is the informal education, without enforcement and definite curriculum but this kind of education is prevalent among monks with teachers as centers. Whenever any monk can teacher his students to make any progress in Dhamma practice and insight Dhamma, students will follow just like Phra Acharn Mun, Phra Acharn Cha, Phra Acharn Buddhadasa. Temples or residents of these monks become centers of learning without the establishment of any organization. At present, these learning centers are throughout Thailand. They are not limited to the study of monks and novices but for laymen and general public. Each place will have different patterns and methods but the same learning target. They focus on self training to create virtue. This kind of study has a high impact on community and

แบบนี้มีผลกระทบต่อชุมชนและการพัฒนาปัจเจกชนสูงมาก โดยเฉพาะในหมู่สงฆ์เอง เครือข่ายการเรียนรู้ในอกระบบนี้มีพลังขับเคลื่อนต่อสังคมสูงมาก ดังกรณีสำนักสวนโมกข์ สำนักวัดพระธรรมกาย สำนักสันติอโศก และต่างๆ อีกมากมาย เราคงเข้าใจร่วมกันว่าทุกคนคือสิ่งแวดล้อมของกันและกัน การรู้ดีรู้ชั่วหรือกระทำดีกระทำชั่วย่อมส่งผลกระทบแก่กันและกัน การศึกษาอบรมบุคคลก็ย่อมไม่ใช่เรื่องส่วนตัว หากแต่เป็นปัญหาาร่วมของสาธาณะ ดังเช่นที่การแสวงหาสัมมาสัมโพธิญาณของพระโพธิสัตว์ เป็นเรื่องส่วนรวมที่ก่อคุณูปการแก่ผู้คนมหาศาล การทำความเข้าใจกับปัญหาทางการศึกษาของสงฆ์เพื่อนำไปสู่หนทางแก้ไข จึงเป็นความจำเป็นของเราด้วยกัน

ปัญหาการศึกษาของสงฆ์ อาจเป็นปัญหาในมุมมองของคนนอกวงการ โดยที่คณะสงฆ์เองอาจจะไม่เห็นเป็นปัญหา จุดประสงค์ของการชี้ให้เห็นปัญหาในที่นี้จึงมิใช่การแสดงว่าใครผิดใครถูก หากแต่เพื่อให้สังคมได้เรียนรู้ร่วมกันว่า สังคมศึกษาเป็นเนื้อหาบุญอันแยกไม่ออกจากวิวัฒนาการและการศึกษาของชาติ

กล่าวได้ว่าปัญหาการศึกษาของสงฆ์มีอยู่ทั้งในระดับหลักการและระดับวิธีการ ระดับหลักการเป็นปัญหาพื้นฐานที่ว่าด้วยความหมายและเป้าหมายของการศึกษา ทั้งนี้เพราะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมภายนอก รวมถึงค่านิยมด้านปัจเจก ที่ทำให้เป้าหมายของการบวชเรียนเปลี่ยนไปสู่การเคลื่อนย้ายสถานภาพส่วนตัวและการแสวงหาภักดิ์การะ เมื่อความหมายและเป้าหมายของการศึกษาของสงฆ์เปลี่ยน เนื้อหาและวิธีการศึกษาก็ย่อมเปลี่ยนตามไปด้วย การศึกษาของสงฆ์ซึ่งเป็นการศึกษาในระบบทั้ง 4 รูปแบบ จึงมีปัญหาไม่เว้นแม้กระทั่งการศึกษานักธรรมและบาลี ซึ่งเป็นการศึกษาแก่นพระพุทธศาสนาโดยตรง ยิ่งไม่ต้องกล่าวถึงการศึกษาแผนกสามัญและการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่ห่างไกลออกไปจากความหมายและเป้าหมายของการศึกษาตามหลักพุทธศาสนาออกไปทุกขณะ ดังนั้น ปัญหาที่เผชิญหน้าคณะสงฆ์ไทยอยู่ในปัจจุบันคือ การจัดการศึกษาสงฆ์ให้คงมีความหมายและเป้าหมายตามหลักพุทธศาสนา ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงเสื่อมทรุดของสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และอำนาจเงินตรา การทำให้ชีวิตการศึกษาอย่างสงฆ์ ถูกถือเป็นอุดมคติและเป็นตัวอย่างรูปธรรมที่เป็นจริงได้แก่ผู้คนทั่วไป รวมถึงการทำให้การศึกษาพุทธธรรมเป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่ไม่แยกออกจากชีวิตฆราวาส สามารถตอบสนอง

Society learn together that Sangha education is a blessing that cannot be separated from national culture and education.

individual development, especially among monks. The non-system learning network has a high driving force for society, like Suan Mokh, Phra Dhammakaya, Santi Asoke, etc.

We should mutually understand that all of us are each other's surrounding. Knowing good or bad and doing good or bad will have effect. Training and study are not private but mutual public problem. The search for the Fully Enlightened of Buddha-to-be is the overall good that creates benefits to a lot of people. Understanding educational problem of Sangha to lead to solution is our mutual necessity.

Educational problem of Sangha may be problematic in those outside the circle while the Sangha does not see this as a problem. The objective of pointing out the problem is not to show who is right or wrong. It is to let society learn together that Sangha education is a blessing that cannot be separated from national culture and education.

Educational problem of Sangha can be said to exist at *principle* and *methodology* levels. The principle level is the basic problem of the meaning and target of education. This is because educational changes and external society, including individual values have changed the target of ordination to the movement of personal status and windfall search. When the meaning and educational target of Sangha has changed, so has the content and educational method.

Sangha education which is 4 patterns of education in the system is thus problematic, not excluding the studies of Dhamma scholar and Pali, which are the direct studies of Buddhism core. The grade school education and Sangha University are becoming more distant from the meaning and target of education according to Buddhism principles.

ปัญหาใหม่ๆ ของสังคม และทำให้ “วัด” กลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่แผ่ขยายกว้างขวางถึงระดับที่สังคมชาวพุทธจะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ชีวิตได้

นี่เป็นโจทย์ใหญ่ที่ไม่เพียงแต่คณะสงฆ์ต้องขบคิดและรับมือ หากแต่รวมถึงการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ต้องคิดและครอบคลุมไปถึง

เมื่อแก้ปัญหาในเชิงหลักการไม่ได้ ปัญหาเชิงวิธีการก็มีหน้การ

ดังที่กล่าวแล้ว การศึกษาของสงฆ์เป็นการศึกษาที่ลอกเลียนแบบทางโลก ตามกระแสนิยมของสังคมสมัยใหม่ โดยไม่ได้พัฒนาปรับปรุงวิธีการศึกษาให้เหมาะสม การปฏิรูปการศึกษาของสงฆ์ จึงเริ่มต้นจากการจับประเด็นให้ได้ว่า อะไรเป็นหลักการและอะไรเป็นวิธีการ

การศึกษาของสงฆ์ เป็นกิจกรรมที่มีหลักการอันเป็นความหมายและเป้าหมายของการศึกษาที่แน่นอนชัดเจน และมีกรอบกำหนดด้านวิธีการอันไว้ให้เป็นแนวทางอยู่แล้ว กระบวนการปฏิรูปการศึกษาของสงฆ์จึงควรทบทวนประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

๘ หลักการศึกษาของสงฆ์ หมายถึง การฝึกฝนอบรมตนในทางพฤติกรรม (ศีล) ความคิด (สมาธิ) และ อารมณ์ (ปัญญา) การศึกษาดังกล่าวนี้มีเป้าหมายอยู่ที่การละ (ปะหาน) อกุศลธรรม คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง พร้อมๆ กับการบ่มเพาะ (ภาวนา) กุศลธรรม คือ ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ความเป็นมิตรไมตรี ต่อสรรพสิ่ง และความเฉลียวฉลาด รู้แจ้งตลอดอารมณ์ในสภาวะธรรมต่างๆ นี่เป็นหลักการศึกษาของสงฆ์ที่นักการศึกษาทั่วไปรู้จักกันในชื่อว่าหลักไตรสิกขา อันได้แก่ สีลสิกขา จิตสิกขา และปัญญาสิกขา

๘ วิธีการหรือรูปแบบที่จะทำให้การศึกษามีความหมายเป็นการฝึกอบรมตน เพื่อจะให้บรรลุผล เป็นการละอกุศลธรรม และเจริญกุศลธรรมนั้น พระพุทธศาสนาได้กำหนดกรอบวิธีไว้ให้เป็นแบบอย่างคือ กระบวนการศึกษาเรียนรู้ ต้องประกอบด้วยกระบวนการครุ่นคิดพิจารณาอย่างรอบคอบและรอบด้าน (ปริยัติธรรม) กระบวนการฝึกฝนปฏิบัติในการควบคุมกาย วาจา และใจให้สุจริต (ปฏิบัติธรรม) และกระบวนการรู้ให้แจ้งตลอดอารมณ์

Therefore, the problem encountered by Thai Sangha at present is the management of education to be meaningful and reach the target according to Buddhism principle. In the midst of degrading changes of Thai society under the trend of globalization and money power, to make educational life of monks right is ideal and tangible example to general public, as well as making Buddhism a preliminary study inseparable from layman life can respond to major problems of a society. “Temples” are learning centers that have expanded to the level that Buddhist society can be life-long learning one.

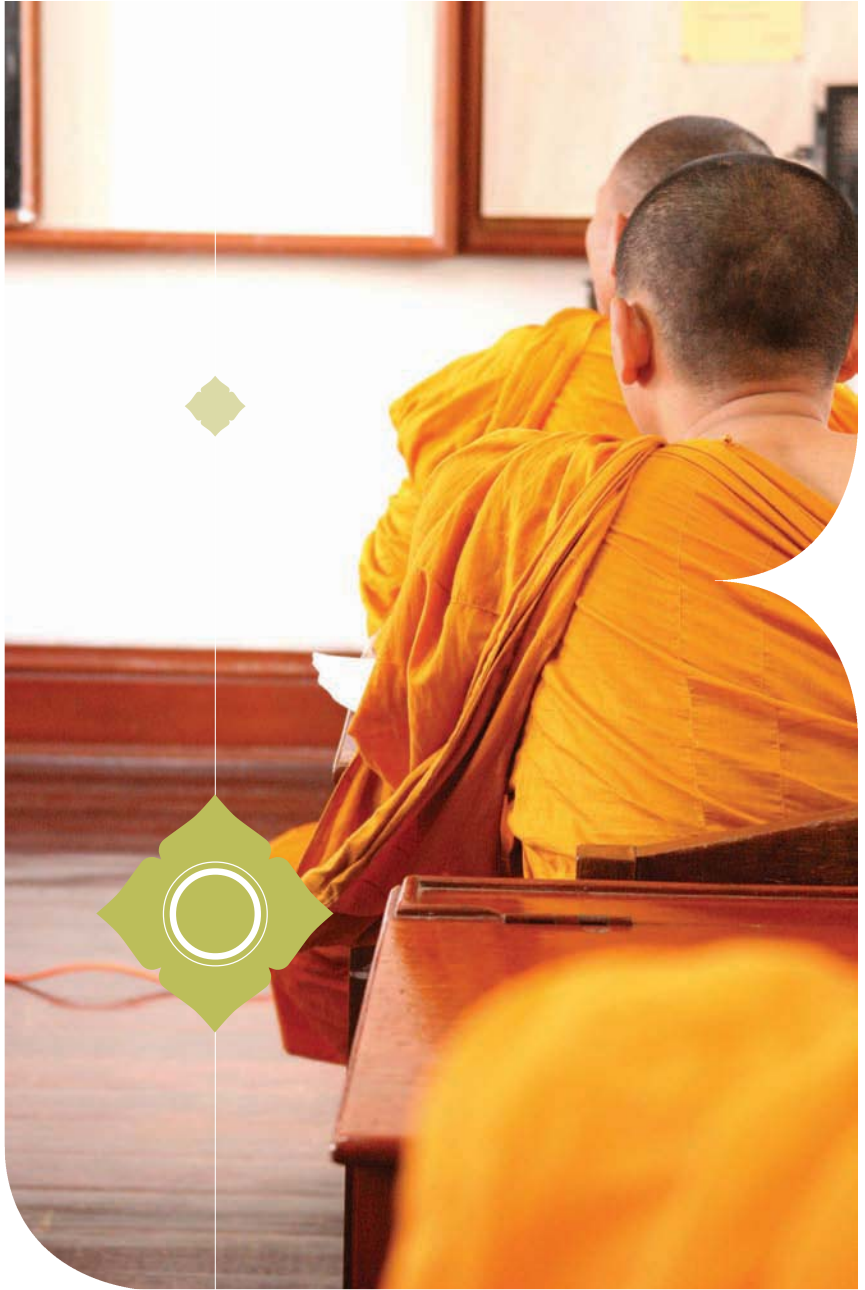
This is a major problem to be handled by not only the Sangha but also the whole system of education reform.

If principle problem cannot be solved, methodology problems are multifarious.

As earlier mentioned, education of Sangha is an imitation of the worldly one, according to the popularity of modern society, without appropriate development of educational methods. Sangha education reform thus starts from sorting out which one is principle and which one is methodology.

Sangha education is the activity based on principles with definite meaning and target of education, together with the framework as directions. Sangha education reform should review the following major issues :

๘ Sangha education principle means self training in behavior, idea, and emotion. Such an education is aimed at removing the unwholesome i.e. greed, anger and delusion together with the culture of the wholesome i.e. generosity, friendship, and insight. This is the educational principle of Sangha generally known as **Threefold Training** i.e. training in higher morality, mentality, and wisdom.

“วัด” กลายเป็นชุมชน
แห่งการเรียนรู้ ที่แผ่ขยาย
กว้างขวางถึงระดับที่สังคม
ชาวพุทธจะเป็นสังคม
แห่งการเรียนรู้ชั่วชีวิตได้

“Temples” are learning
centers that have
expanded to the level
that Buddhist society
can be life-long
learning one.

ในสภาวะธรรมต่างๆ (ปฏิเวธธรรม) ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องประสานให้เป็นหนึ่งเดียวกัน โดยที่ไม่ได้แยกส่วนหนึ่งส่วนใดออกไป กระบวนการศึกษาแบบนี้ เป็นรูปแบบของกระบวนการศึกษาที่พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนายึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน ในสังคมใดยังมีการศึกษาเรียนรู้แบบนี้อยู่ พระพุทธศาสนาก็ยังคงรุ่งเรืองอยู่ในสังคมนั้น

ข้อเท็จจริงที่สังคมไทยควรรับรู้ร่วมกันก็คือ ปัจจุบันนี้ มีพระภิกษุสามเณรที่เป็นประชาชนไทยประมาณ 300,000 รูป กำลังศึกษาอยู่ในระบบการศึกษาของสงฆ์ จากข้อมูลสถิติของนักเรียนในโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญและนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ พบว่ามีที่มาจากครอบครัวเกษตรกรในชนบทที่ยากจนมากถึงร้อยละ 97 ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ว่า มีลูกหลานเกษตรกรและผู้ด้อยโอกาสอีกจำนวนมากที่อยากได้บริการการศึกษาจากรัฐ หรือเข้าไม่ถึงระบบการศึกษาของรัฐใช่หรือไม่ และทำไมประชาชนในเขตเมืองซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงไม่นิยมให้บุตรหลานเข้าวชเรียนในระบบการศึกษาของสงฆ์ ทั้งที่ระบบการศึกษาของสงฆ์เปิดรับบุคคลไม่จำกัดฐานะทางเศรษฐกิจ

การปฏิรูปการศึกษาของสงฆ์ควรคำนึงถึงข้อเท็จจริงส่วนนี้ และต้องช่วยกันพิจารณาว่า จะปฏิรูปการศึกษาของสงฆ์อย่างไรที่จะทำให้หลักไตรสิกขายังคงศักดิ์สิทธิ์อยู่ พร้อมๆ กับที่ผู้ศึกษาได้เล่าเรียนวิชาการสมัยใหม่ด้วย อาทิ การใช้ระบบคู่มือในการจัดการศึกษาของสงฆ์ โดยทำให้มีทั้งการศึกษาพุทธธรรมและการศึกษาสาระที่ควบคู่กันไป

ข้อเสนอข้างต้นนี้ ควรจะได้มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางให้ชัดเจนโดยยึดหลัก 1) เป็นการศึกษาวิชาการสมัยใหม่ในแนวพุทธ 2) เป็นระบบการศึกษาที่เป็นนิเวศน์ 3) เป็นระบบการศึกษาทางเลือก

หลักข้อที่หนึ่งคือ การจัดการศึกษาในวิชาการต่างๆ ตามยุคสมัยนิยม ภายใต้หลักการศึกษแบบพุทธ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเรียนรู้วิชาต่างๆ ตามหลักพุทธธรรม เช่น เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ รัฐศาสตร์แนวพุทธ ฯลฯ

การใช้ระบบคู่มือในการจัดการศึกษาของสงฆ์ โดยทำให้มีทั้งการศึกษาพุทธธรรมและการศึกษาสาระที่ควบคู่กันไป

☸ Method or pattern to make education meaningful is self training to achieve the result. It is the removing of the unwholesome and culturing the wholesome. Buddhism has put the framework as models. Learning process must consist of meticulous contemplation (the Scriptures), training to control body, words and mind to be faithful (Dhamma practice) and insight. The three of them are learning processes that must be integrated as one. This educational process is the pattern that Buddhist monks have continuously practiced for a long time. Any society that still has this kind of learning, Buddhism will still prosper.

The fact that Thai society should acknowledge together is that at present 300,000 Thai monks and novices are studying in Sangha educational system. From the statistics of students in general department of Scripture School and those in Sangha University, it is found that 97% are from poor agricultural families in the country. What is interesting is that a lot of children of farmers and the less privileged want to get educational service from the state or cannot get access to state educational system. Why urban people with good economic status do not like their children to get ordained in Sangha educational system though the system is open to people from all walks of life.

Sangha education reform should take into account this fact. We should also consider how to reform Sangha education to keep the Threefold Training sacred. At the same time, student should have a chance to learn of modern subjects. For example, using parallel system in Sangha educational management by simultaneously providing both Buddhism and welfare studies.

The above proposal should specify clear target and direction based on the following principles : 1) modern study based on Buddhism, 2) the imparting of knowledge for general benefit, 3) alternative system.

The 1st principle is to manage education in various subjects according to the popularity under the Buddhism principle e.g. Buddhist economics, Buddhist political science, etc.

หลักข้อที่สองคือ การทำให้การศึกษาวิชาการเป็นการเอื้อเพื่อแบ่งปันที่เรียกว่า “วิทยาทาน” ระบบการศึกษา วิชาการสมัยใหม่ของการศึกษาศงฆ์ จะต้องไม่ทำให้เป็นสินค้าเพื่อการซื้อขายหวังกำไร ไม่แปลงความรู้ให้เป็นทรัพย์สิน ทางปัญญาอันเป็นสมบัติส่วนตัว ที่มีไว้เพื่อแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่น ระบบการศึกษาของสงฆ์ในส่วนนี้ เป็น การให้ความรู้เป็นทาน และทำความรู้ให้เป็นสมบัติส่วนรวม

หลักข้อที่สามคือ การทำการศึกษาศงฆ์ให้เป็นการศึกษาทางเลือกสำหรับสังคมไทย ที่มีการผูกขาดการศึกษา โดยระบบทุนนิยม และใช้ระบบกลไกตลาดมาควบคุมการศึกษา ดังนั้น การศึกษาศงฆ์ในส่วนนี้ จะต้องเป็นการศึกษา ทางเลือกใหม่ให้กับสังคมไทย ที่มีความแปลกแตกต่างทางด้านเนื้อหาและกระบวนการเรียนไปจากการศึกษาในกระแสหลัก รวมถึงเป็นทางเลือกแก่ผู้ไม่เรียนรัฐหรือผู้ด้อยโอกาสที่เข้าไม่ถึงการศึกษาที่เป็นบริการจากรัฐและธุรกิจเอกชน

การปฏิรูปการศึกษาในส่วนนี้ จะต้องทำให้การศึกษาศงฆ์หลุดจากการก้าวตามระบบการศึกษากระแสหลักของ ทางโลกให้ได้ ทั้งนี้เพราะการศึกษาระแสหลัก เป็นการศึกษาเพื่อตอบสนองโลกทุนนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งขัดแย้ง และสวนทางกับการศึกษาแนวพุทธ โดยการศึกษาสงเคราะห์นี้ หากเป็นไปได้ คณะสงฆ์อาจเปิดรับให้คฤหัสถ์เข้ามา ศึกษา โดยที่ไม่ต้องบวชเป็นพระภิกษุสามเณรก็ได้ ดังที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งได้เปิดรับคฤหัสถ์เข้าศึกษา ในระดับปริญญาโทได้แล้ว

ในส่วนการศึกษาศงฆ์ที่ธรรมแผนกธรรมและบาลี ควรจะปฏิรูปให้เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาที่ครบถ้วนและ สมบูรณ์ ทั้งในส่วนของหลักการและวิธีการ นั่นคือ จะต้องทำให้เป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ เพื่อสร้างชุมชนและปัจเจกชนชาวพุทธที่มีค่านิยมต่อต้านกระแสความโลภ ความโกรธ และความหลง และสร้างวิถีชีวิตที่มีการเอื้อเพื่อแบ่งปันด้วยมิตรไมตรีต่อกันและกัน และมีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันความเป็นจริงต่างๆ ทั้งนี้การศึกษาในส่วนนี้ ไม่ควรมีระบบและรูปแบบที่ตายตัว คณะสงฆ์หรือผู้มีหน้าที่ในทางการศึกษา เป็นแต่เพียง ผู้อำนวยความสะดวกที่ทางการศึกษาแบบนี้กระจายออกไปในทุกๆ ภาคส่วนของสังคม เพราะฉะนั้นการศึกษาแผนกธรรม และบาลี ควรจัดการประสานให้เกื้อกูลต่อการศึกษาศงฆ์นอกระบบที่มีอยู่แล้ว ให้เป็นระบบการศึกษาที่ส่งเสริม ซึ่งกันและกัน

Using parallel system in Sangha educational management by simultaneously providing both Buddhism and welfare studies.

The 2nd principle is to make education a sharing one called “knowledge for general benefits.” Modern education of Sangha must not be commercial for profits. It should not transform knowledge into personal intelligence property to gain more benefits from others. Sangha education system should provide knowledge as charity and make knowledge public society.

The 3rd principle is to make Sangha education an alternative for Thai society that has educational monopoly by capitalism and uses market mechanism to control education. Sangha education in this respect, therefore, must be a new alternative to Thai society, with different content and learning process from the mainstream education. It should also be an alternative for those inquisitive or less privileged that cannot reach the education services provided by the state and private business.

Education reform in this respect must make Sangha education stop their progress according to the mainstream. This is because the mainstream education is to satisfy materialism and consumerism world, which is in conflict with and contrary to Buddhist education. Welfare education, if possible, should be open to layman without being ordained like the two Sangha Universities that allow laymen to study at the graduate level.

The studies of Dhamma and Pali should be reformed to be a complete study of Buddhism in both principle and methodology. That is to make it a complete learning process to create Buddhist community and individual with the values against greed, anger and delusion and create generous and friendly life style. People must be able to live up to all realities. The education in this respect should not have definite system and pattern. Sangha or those who have duties in education are only directors to have this kind of educational area spreading out in all parts of society. Therefore, Dhamma and Pali studies should be integrated to be favorable to Sangha education out of the existing system, so that they are complimentary.

ภาครัฐเองจะต้องมีวิสัยทัศน์
เล็งเห็นว่า ถึงเวลาที่ต้อง
ปรับเปลี่ยนการศึกษาของสงฆ์
อย่างขนานใหญ่ชนิดพลิกกะลา
ที่คว่ำให้หงายขึ้นเลยทีเดียว

Concurrently, the public sector
must have a vision that
it is time to make a major
change of Sangha education.

แม้ว่า พ.ร.บ. ปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ จะไม่ได้ให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาโดยสถาบันศาสนา นอกจากนี้ที่ได้พาดพิงถึงแต่เพียงในมาตรา 18 (3) ว่าสถาบันศาสนามีสิทธิจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ได้ กับมาตรา 52 (2) ที่ระบุให้สถาบันศาสนาระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา แต่อย่างไรก็ดี ประเด็นสำคัญของปัญหาทั้งหมดอยู่ที่องค์กรคณะสงฆ์ ที่บริหารปกครองชุมชนสงฆ์และการศึกษาของสงฆ์อยู่ในเวลานี้ ที่ประกอบไปด้วยความซับซ้อนทางประวัติศาสตร์ขององค์กรสงฆ์ ทำให้ขาดความเป็นอิสระจากอำนาจรัฐ และยังมีระบบบริหารจัดการ ลำดับชั้นการปกครองเสมือนระบบราชการ

กระนั้นก็ตาม การจัดการศึกษาของสงฆ์และความคาดหวังต่อการปฏิรูปการพระศาสนา เป็นสิ่งซึ่งต้องเกิดความเปลี่ยนแปลงจากภายในเป็นสำคัญ นั่นหมายความว่า คณะสงฆ์ต้องเป็นหัวเรือใหญ่ในการขับเคลื่อน ซึ่งน่าจะใช้ออกาสของกระแสการปฏิรูปหลายๆ ด้านที่ดำเนินอยู่ในเวลานี้ ในขณะที่เดียวกัน ภาครัฐเองจะต้องมีวิสัยทัศน์เล็งเห็นว่า ถึงเวลาที่ต้องปรับเปลี่ยนการศึกษาของสงฆ์อย่างขนานใหญ่ชนิดพลิกกะลาที่คว่ำให้หงายขึ้นเลยทีเดียว แม้ความสนับสนุนนี้จะหมายถึงงบประมาณแผ่นดินที่เพิ่มขึ้น และเพื่อที่จะทำให้การศึกษาของสงฆ์เป็นอิสระจากการแทรกแซงของรัฐ จึงควรให้การอุดหนุนในรูปแบบของ**กองทุน**เพื่อการศึกษา อาจจะเป็นการจ่ายสะสมไปจนกว่าจะเพียงพอหรือให้คณะสงฆ์จัดหาผลประโยชน์เพื่อการนี้ได้ รวมถึงการอุดหนุนการศึกษาพิเศษที่สถาบันสงฆ์จะจัดขึ้น เพื่อให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปด้วย วัดจะกลับมาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้ใหม่ ด้วยการจัดการร่วมกันของคณะสงฆ์ พระภิกษุ คณะกรรมการวัด และศรัทธาชาวบ้าน เนื่องด้วยวัดกลับมา มีบทบาทเป็นสมบัติส่วนรวมที่ให้บริการด้านความดีความงามแก่ชุมชนท้องถิ่น และเป็นผู้นำทางปัญญาได้เหมือนดังที่เคยเป็นในอดีต

ยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว กำลังท้าทายการคงอยู่ของสรรพสิ่งจำนวนมาก และการท้าทายนี้ยิ่งคุกคามการคงอยู่ของสถาบันที่ไม่สามารถปรับตัว ไม่สามารถค้นหาทางเลือก และตอบสนองการทำลายในหนทางที่สร้างสรรค์และพัฒนาได้ นี่เป็นข้อพิสูจน์ัจธรรมอมตะของพุทธธรรมตามหลักไตรสิกขาและอริยสัจ 4 นั่นเอง

Even though the National Education Act does not give prime concern to educational management of religious institutions, apart from mentioning in Section 18 (3) that religious institutions can provide education as learning centers and Section 52 (2) that religious institutions can mobilize resources for education. However, important issues of these problems are on Sangha organization that manages Sangha community and education now. It is composed of historic complexity of Sangha organization. It lacks independence from the state authority and is equipped with hierarchical management system like the bureaucratic system.

Nevertheless, Sangha educational management and expectation towards religious reform are those that must create change from the inside. This means that Sangha must be a major driving force. It should use the opportunity of reform streams implemented at present. Concurrently, the public sector must have a vision that it is time to make a major change of Sangha education. Even though this support may mean rising state budget. In order to make Sangha education free from state interference, the support should be in the form of **fund** for education. It may be accumulated until it is sufficient or Sangha can seek benefits for this. It should also include the support to special education organized by Sangha institutions for public services. Temples can become community learning centers again through mutual management of Sangha, monks, temple committee and people's faith. This is because temples have become public property that provides virtue service to local communities and wisdom leader as before.

The period of swift changes is challenging the sustenance of things. This challenge is threatening the being of institutions that cannot adjust themselves, unable to search for alternatives and creatively respond to challenges in a developing manner. This is the proof of immortal truth of Buddhism according to the Threefold Training and the Four Noble Truths.